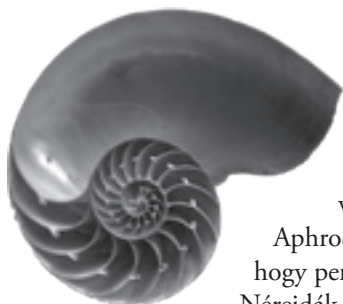

Tengermélyi források törnek fel egyre

„S elfogy az év, már csend öleli által.” (Hölderlin)

„Nem tudja percéletű: mely nap, mint jön a Halál” (Pindarosz)

„Túl sekély már a víz, ki kell tennünk őt e fövényre.

Hermész urunk, ím, itt hozzuk a csodás dalnokot, dicső

Ariónt messzi Itália partjaitól, hol jövén kéttengerű Tarasz városából egykor hajóra szállott. Vezesd most őt Tainarontól

Aphroditéhez, fellegváras Korinthosban úr Periandrosz elé, lágyan hogy pengesse jólhangolt kitharáját, daloljon is hozzá isteni hangon.

Né Reidák hozták a hírt, Néreusz atya bársonyos bőrű leányai, s mi felbuktunk a víz fölé hallani a dalt, a messzire szállót, mi vágyakkal teli szívünknek annyira kedves. Mert tengeri hajósnépek kemény szava hallatszott, s a leszboszi dalnok kiállt egyedül a tatra. Senki nem védte-óvta akkor az istenek kedvelte férfit, ki tiszteli fényes Apollónt, Múzsák karvezetőjét, és szép fürtjeitől ékes Dionüszoszt. Lantjával kezében hogy vízbe vetette magát, mi köré gyűltünk elvinni őt a kékhajú istenhez, hármas szigonyú, földrázó Poszeidónhoz, meg Amphitritéhez, nászát kivel megülte egykor.

Zengjen hát a dithürambosz hegyeket járó Bromiosz urunknak, neki kedvvel áldozzának a halandók, hozzon a nyomorúságos egynapélóknak a bor feledést és erőt is a táncban. Mézszavú dalnok, jó Arión, légy istenek társa a lakomákon, s gondolj mireánk is, kik megszabadítottunk a vézből!

Jó társaim, ússzunk vissza immáron a borszínű tengerre, érdes hátunk hasítsa a fehér habokat, Ókeanosz atyához eredjünk, víz alatti palotába, s Téthüsz anyához, kivel megosztja hitvesi ágát. Phorküsz vár majd miránk Ithakában, a tengeri vén, hínárhájában meszes héjú csigák és kagylók, tenyerében keményollójú rákok. Aigüptoszi Próteuszhoz vezet ezután utunk, sokalakú, jószavú öreghez, Néreusz és Dórisz intenek felénk szembejőve, fogatuk Tritónok vonják sebesen, kagylókürt szava hallik. Vigyük el végül a nagyserű hírt Gaia-szülte Pontoszhoz, ki vizeink Uranosz atyával egykorú őse, mit cselekedtünk e nagy napon, kebelében hogy öröm fakadjon, a miénkben dicsőség, mitől ujjong a hullámzó tenger sötétlő mélye.

Ámde hosszú volt az út ez idáig.

Mert bomlott elméjű Kadmosz-leány, szépséges, kegyetlen Inó tervezte szívében a vést gyermekeire Athamasznak, kinek lett asszonya csalfán. Aranyló kos hátán menekült Phrixosz és Hellé, égbe emelkedve repültek Aiétész távoli birodalmába, hol ágyából felkel Éosz, a rózsás hajnal, s kolkhiszi Médeia, Héliosz isteni sarja, bűbájos varázslónő szövögeti fátylát. Ám Harmónia lányára, mostoha Inóra lecsapott az isten haragja, enfiát, élettelen heverő Melikertészt vetette a habokba, s hanyatlott utána aléltan az anyja. Leukothea néven tisztelik azóta a hajóra szállók, sokféle bolyongó Odüsszeusz esengett hozzá, Küklópsznak ki elvette egyszeme világát. Koránhalt fia neve lett Palaimón, peloponnészoszi Iszthmosz vált végső honává, dicsőségét zengi az isteni játék, hol zellerkoszorúnak örül a viadalban győztes. Hátunkra vettük őt, mint egykor majdan fényes Ariónt, s vittük tetemét a keskeny szoroshoz, hol lovakat szerető Poszeidónnak van nem emberi kéz építette lakása.

Jaj, hogy ifjanhalt Melikertészt siratják már az asszonyok, boiótiai Athamasz háza népe!

Bakkhosz dajkája, sorsverte asszony, jóföldű Théba szülötte, mely isten vehette el eszedet, hogy ilyet merészeltél a hitvesi házban?

De becülnek minket azóta az égilakók is, hogy a gyermek könnyű terhét szélnél sebezzen röptettük az árban. Így tettünk, s kelt vízben élő fajtánknak messzire a híre, segítséget mi hozunk a bajban, spártai istenfiak, egy anyától született Kasztór és Polüdeukész vágtatnak felettünk a légben.

Ámde hosszú volt az út ez idáig.

Mert ahogy odahagytuk hajdan a türrhén partokat, kélt csavaros eszünkben gonosz szándék. Bárkánkra ragadtuk, vesztünkre, Szemelé dicső gyermekét, tenger pereménél a vízbefutó szirten Dionüszoszt, ki mint felserdült ifjú, alakra éppen olyan volt. Véljük, Zeusz-táplálta királyok sarja, dúsgazdag herceg, kit egy isten dobott utunkba, vagyonát hogy kedvünkre elorozzuk, s mint tengeri kalózok éljünk vele ezután vígan.

Elvette eszünket a keserű véget hozó daimón. Até küldte, Erisz leánya, emberi főkön ki puha lábbal lépdel.

Mert csörgedező bor folyt le a barna hajónkon, ambroszia illata áradt, szőlő terjedt szét vitorlánkon, árbocunk befutotta a borostyán. Kedves tagjaink elernyedtek, remegő félelem kélt bordáink között nyomban. Nehezültek akkor fürtöktől a vásznak, repkénykoszorú borította be nagy csoda-dolgok jeléül. Vágyott már lelkünk kisietni a partra, fogvacogva feledtük hamar a széparcú zsákmányt, és égbe emelt kézzel fellegetorlaszoló Kroniónhoz esengtünk hosszan. De késő volt már megcselekednünk mindezt. Mert sörényes oroszlán bömbölt iszonyún a hajó orrán, borzas medve bödült hatalmasat középen. S mi hasztalan menekültünk ki a tatra, rettentő istenünk ránk vetette magát szörnyű dühében. Ugrottunk erre mind a kék habokba gyorsan, elmerültünk a víz hömpölygő sodrában. Reszkető karunk és lábunk odalett hirtelen, testünkből fényes úszók sarjadtak, mint éjjeli csónakból evezők és lapátok.

Ezt mívelte mivelünk az isten. Elvegyültünk hát a tengerek népével, víznek mélye lett a lakásunk, nem beszél szánk már az emberek nyelvét, de rebben egyet még olykor a lelkünk, ha meghalljuk az isteni dal újrakélő hangját.

Mondom, nagyon hosszú volt az út ez idáig.

Mert a tenger mélyén források fakadnak, édes vizek vegyülnek a sósba. Feltörnek egyre, buzognak szakadatlan, s visznek vissza az emlékek lassú árján.

De nem mi emlékezünk. Isteni fajtánk maga az emlék, emberi szóból szőtt szépséges árnyék.

Hol voltunk mi akkor, kedves társak, hol voltunk, mikor megszülettek a szárnyas szavak? Örvény visz le tajtékos öblök fenekére, tengeri csikók forognak együtt mivelünk abban. Vég nélküli a forrás, szavunkat távoli part visszhangozza, Türrhénia Ékhója felel rá halkán. Hang lettünk immár, dús lakomákon kiömlő bor, mit édesajkú külixbe tölt a kívánatos ifjú, elkevervén jól azt az aranylő kráter üregében. Örvénylő borban éled az isten vére, pezseg és forr, kiszáradt gégét nedvesít vidám éjszakákon.

De komor emlékek elevenednek a dalban. Mellét veri, haját tépi az agg, ki aranylő phorminx húrjainak dallamát hallja. Dobbant reá fejet rázva távoli bérci tetőn az őrjövő bakkhánsnő csapat.

Mert még mindig vérzik az isten. Halhatatlan ikhór hogy kélne szívében, eltölti nehéz gyásza, ereiben a föld kincse éled újjá, áramlik a nedve, testét pirosuló örvények húzzák. Léthé vizében ha kél nagyszerű hullám, kihűlt ajakához emeli a holt, kinek léte pusztá árnyék, akár a szó, miből Éj anya leányai, ősi Moirák szőtték és fonták.

A felejtés lett lakozásunk.

De mondom, nagyon hosszú volt az út ez idáig.

Mert ősi Tarasz, Poszeidón nagyszerű sarja, Szatüriónnál hogy kiszállott, nem feledte a szót, míg vésteli vihartól megmentette az isten. Hátunkra vettük őt, kitettük a partra, mint egykor majd Melikertészt, így alapította meg előrelátón a kéttengerű várost. Sokéletű bölcs, szamoszi Püthagorasz utódai, híres Philolaosz és Arkhütasz érkeznek majd egykor onnan.

Úgy mondják mások, hullott lakedaimóni Phalantosz arcára könnyeső a derűs égből, isteni jósszava ment így teljesedésbe tripuszon ülő nevetségtelen szájú Püthiának. Asszonya tágra nyílt pilláiból eredt a zápor, hitvesi orcát beborítva egészen.

Legyen hát e szem szörnyriasztó jel a jólformázott edényen, háritója halálos, sűrű bajoknak, mitől a percnyiéltű halandót a rettegés elfogja. Sebes tengelyén forogjon a fazekas korongja, nagyhírű mester, athéni Exékiasz remekelje, isten tekintetét vágyva rajzolni az agyagba.

Örvénylő könnyeink árja visz visszafelé.

Jaj, hogy ifjanhalt Melikertészt siratják már az asszonyok, boiótiai Athamasz háza népe!

Szépséges, kegyetlen Inó, bomlott elméjű Kadmosz-leány, phoinikiai Agénór unokája, mit merészeltél az ősrégi homályban?

Hisz ott élt Phoinix földjén Melkart, a város királya, Ég tüze, tündöklő vadász, miként híres-neves Órión, Aktaión, kiknek isteni úrnő, Artemisz hozta a sötét véget. Hisz ott volt Türoszban úr hatalmas Baál, Asera fia, Milqartu néven tisztelték ősi népek. Karthágó les-

te kegyét egyre, jólépített városa Aeneastól meg nem érintett phoinikiai Didónak. Dávid is, a zsidók királya, őt zengte szépen zsoldáiraiban a becses hárfán, miként Orpheusz siratta hangtalan Eurüdikét, Hadésznek lenge árnyát. Fia követte, bölcs Salamon, kitől magzat fogant méhében Dél Királynőjének.

De a Seregek Ura ekképp szólott a magasból: Ne legyenek neked más isteneid énelöttem!

És mint a halál, olyan erőssé lett a mondott szó, olyanná vált az írás, mint az alvilág. Hiábavalóság immáron minden, nincs semmi új a Nap alatt, hiábavalóság és szélkergetés az ember élte. Ami volt, az lesz újra, ami történt, megtörténik megint a maga idejében. Sok bölcsességhez sok bosszúság, nagy tudáshoz nagy gyötrellem társul.

Ott voltunk En-Dorban is a halottlító asszony nál, egykor hős Saul igyekezett hozzá reménységgel, ámde hiába. Felverte félelemmel Sámuel síri nyugalmát, de az Úr már elfordult tőle, ellenségévé lett, ahogy megígérte kemény szavával.

Éji boszorkány, Hekaté szukája, miért játszod ezt velünk?

Az gyötrelmünkre felelt nekünk rejtelmes-sötétlő arccal.

Lehúz a mélybe, de vissza is vet felfele az örvény!

Szépséges Jonatánt feledni fogja Dávid, gyönyörű Betsabé lesz Seolnak sötétjében. De bizony mondom, sarja eljő a fellegekből, szigorú igékkal fog szólni Ő prófétái által. Őntestét adja majd Héraklész ifjú fivére, ajándéka lesz ő eleusziszi Démétérnek, titkosan tisztelt Iakkhosznak vértestvére.

Mert emlékek forrása az Isten, jelen van benne minden, ami eljövendő.

Eredjetek hát innen!

Utoljára mondom, nagyon-nagyon hosszú volt az út ez idáig.

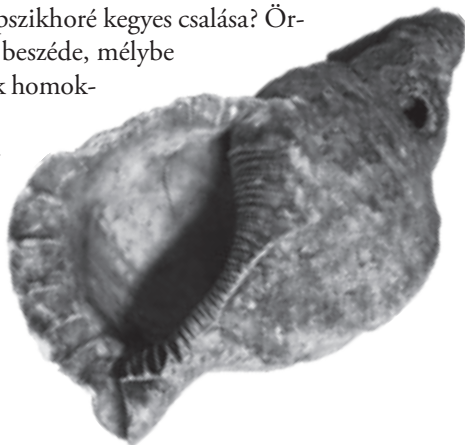
Ó, sötétlő éjszaka, vigyél el most a vizekhez, vigyél tengermélyi útjainkra, melyből örvénylő emlékeink fakadnak! Mnemoszüné és szépszavú Múzsák, vezessetek csak minket, emberi világból kihullott, széttöredezett szavakat. Vezessetek haza, megfáradt vándorait a végtelen kóborlásnak, mindent eltékozló fiait Isten örök szavának.

Tágra nyílt szemekkel nézünk immáron az éjszakába. Nüx anyánk ránk pillant, de tüstént félre is néz aztán. Nem lehet már tovább maradásunk.

Jó társaim, térjünk vissza hát a hazába, az isten igéjével viselő kezdetek hangtalan némaságába.

És te, archívumok névtelen őre, hunyd le most szemed, ingasd csak fejed egyfolytában. Ne értsd, ne hidd el, mit saját füleddel hallottál. Valóban nem így történt, mindez nem történhetett meg. Szájad szélén legyen mosoly, szívedben tétováság, elmédben furcsa, tompa zajlás. Hisz mi más ez, mint betűknek, szavaknak tánca, mondatok lassú imbolygása, csábító szírének anyja, elbűvölő Terpszikhore kegyes családja? Örvénylő tánc, ügyefogyottak kínnal teli, száraz beszéde, mélybe nem merészkedő sekélyes gondolat, béna tagok homokba fúrt esetlen tapogatózása.

Mert visszacsúsztunk mi mégis ama fővenyről, mint meszes héjú, síkos, nyálkás kagylók az iszaptól zavaros vízbe, hogy örökre bezáródjunk egyetlen, végső történetünk oly régtől fogva ismerős magányába.”

Schreiner Dénes (Budapest, 1969): filozófus, esztéta. Az ELTE filozófia és esztétika szakán végzett, esztétikából doktorált. A TKBF Vallásbölcseleti Tanszékének vezetője. *Schelling és az antikvitás* című könyve 2009-ben jelent meg az Áron és Brozsek Kiadónál.